

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
ОК 32 Раннє втручання в системі спеціальної
та інклюзивної освіти
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Синиця Аліна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-psychology/composition-kaf-psychology/synytisia-alina-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380992285921
Е-mail викладача:	alina_starceva@ukr.net
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 понеділок - п'ятниця

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
Денна 3/90	16	14	60	Екзамен
Заочна 3/90	8	4	78	Екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: раннє втручання, трандисциплінарна модель, сімейно-центрований підхід, діти раннього віку, порушення розвитку,

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Раннє втручання в системі спеціальної та інклюзивної освіти» є формування у здобувачів вищої освіти першого рівня глибокого розуміння теоретико-методичних основ організації та надання послуги раннє втручання в системі спеціальної освіти, а також озброєння їх ефективними методами та прийомами роботи з дітьми раннього віку з особливими освітніми потребами враховуючи вікові та типологічні відмінності, та їх батьками.

Програмні компетентності

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

Програмні результати навчання (РН)

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН20. Застосовувати у професійній діяльності знання про основні механізми спрямованої соціалізації людини, навчання та виховання, закономірності та особливості розвитку моторики, мови в онто- та дизонтогенезі задля забезпечення ефективної корекційної роботи з особами з особливими освітніми потребами.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Раннє втручання в системі спеціальної освіти.

Тема 1. Теоретичні основи надання послуги раннє втручання. Раннє втручання як система надання допомоги дітям із особливими освітніми потребами. Основні поняття та переваги послуги раннього втручання. Завдання послуги раннього втручання. Зміст послуги раннє втручання. Раннє втручання як формування середовища, що фасилітує розвиток дитини з особливими освітніми потребами. Системні засади раннього втручання.

Тема 2. Впровадження послуги раннє втручання в Україні. Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні. Бар'єри на шляху впровадження системи раннього втручання в Україні. Порівняльна характеристики «традиційної» медико-реабілітаційної моделі надання послуг та раннього втручання. Комплексна система раннього втручання: міжвідомча, міжсекторальна, трансдисциплінарна. Правові документи, що регулюють надання послуги раннього втручання. Концепція раннього втручання в Україні.

Змістовий модуль 2. Міжнародний досвід впровадження послуги раннього втручання.

Тема 3. Міжнародний досвід організації та впровадження послуги раннє втручання. Політика раннього втручання: міжнародні підходи. Міжнародний погляд на систему раннього втручання. Формування системи раннього втручання в різних країнах (Грузія, Болгарія, Нідерланди, Сербія, Велика Британія). Організація послуги раннього втручання у США. Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у США. Специфіка фінансування послуги раннього втручання у США. Моделі раннього втручання для дітей з особливими освітніми потребами: денверська модель раннього втручання; програма «Hear and Say»; мюнстерська батьківська програма з підтримки розвитку комунікацій немовлят та дітей з порушеннями слуху та ін.

Тема 4. Організація послуги раннє втручання у країнах Європи. Історія розвитку послуги раннього втручання та нормативно-правової бази у країнах Європи. Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у країнах Європи. Специфіка фінансування послуги раннього втручання у країнах Європи. Бар'єри при організації послуги раннього втручання у країнах Європи.

Змістовий модуль 3. Специфіка організації взаємодії з дітьми раннього віку та їх

батьками у послугі раннього втручання.

Тема 5. Особливості розвитку дітей раннього віку «групи ризику» та особливими освітніми потребами. Закономірності психофізичного розвитку дитини раннього віку. Причини порушень розвитку у дітей раннього віку. Характеристика дитини «групи ризику». Значення згасання безумовних рефлексів та зміна їх на вміння та навички дитини. Характеристика стану батьків дітей «групи ризику»/ з особливими освітніми потребами.

Тема 6. Особливості організації взаємодії з дітьми раннього віку та їх батьками у послугі раннього втручання. Характеристика провідного виду діяльності дітей раннього віку. Емоційна регуляція немовлят. Характеристика типологічних труднощів дітей з особливими освітніми потребами у віці від 1 до 3 років. Імпліцитне навчання дітей раннього віку: поняття, мета, завдання, особливості організації. Особливості взаємодії з батьками дітей «групи ризику»/ особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 4. Організація послуги раннє втручання.

Тема 7. Основні принципи організації та алгоритм надання послуги раннього втручання. Сімейно-центрований підхід у забезпеченні послуги раннього втручання. Специфічні принципи організації послуги раннього втручання: сімейно-центрованість. Міждисциплінарність та командність. Функціональний підхід. Партнерство батьків і фахівців у послугі раннього втручання. Алгоритм послуги раннього втручання: звернення батьків. Первинна оцінка потреб дитини й сім'ї. Загальні правила організації первинної оцінки. Етапи проведення первинної оцінки. Командне обговорення первинної оцінки, вибір робочої команди й координатора роботи з сім'єю. Оцінка дитячо-батьківських відносин. Зустріч з батьками: обговорення результатів первинної оцінки й узгодження запиту. Поглиблена оцінка у відповідності до запиту. Обговорення з батьками результатів поглибленої оцінки.

Тема 8. Реалізація та оцінка ефективності програми раннє втручання. Формування та реалізація індивідуального сімейного плану раннього втручання. Реалізація програми раннього втручання в природному середовищі з використанням повсякденних рутин. Оцінка ефективності програм раннього втручання як системи сприяння розвитку дитини та психологічного супроводу родин. Етапи надання послуг раннього втручання: перший етап, другий етап, третій етап. Вихід з програми раннього втручання. Психологічний супровід сімей, які виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами. Логопедичний супровід сімей, що виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 5. Освітнє середовище надавачів послуги раннього втручання.

Тема 9. Підготовка фахівців до реалізації послуги раннього втручання. Знання та вміння фахівців команди раннього втручання. Професійна кваліфікація, розвиток і навчання у ранньому втручанні. Професійний розвиток у ранньому втручанні. Навчальні компоненти раннього втручання. Роль професійного зростання та особистісного саморозвитку надавачів послуги раннього втручання.

Тема 10. Особливості трандисциплінарної взаємодії учасників послуги раннього втручання. Специфіка взаємодії трандисциплінарної команди у послугі раннього втручання. Роль супервізії у ранньому втручанні. Супервізія як передумова побудови довірливих відносин, що сприяють розвитку. Супервізант і супервізор: постановка цілей. Ефективні підходи в супервізії у ранньому втручанні.

Змістовий модуль 6. Методичне забезпечення послуги раннього втручання.

Тема 11-12. Методичне забезпечення послуги раннього втручання. Норми забезпечення обладнанням та інвентарем надавача послуги раннього втручання. Перелік дидактичного та спеціального обладнання для надання послуги раннього втручання.

Орієнтовний перелік обладнання для забезпечення спілкування та розвитку навичок комунікації у дитини з проблемами мовленнєвого розвитку: комунікативні книги для розміщення комунікативних карток; комунікативні кнопки «Big Mac», «Talk Block», «Go Talk One» тощо для запису комунікативних повідомлень; комунікативні пристрої «Go Talk» для запису комунікативних повідомлень та розміщення комунікативних карток; програмне забезпечення «Let Me Talk», «Boardmaker»; приставки для управління поглядом «Tobii Dynavox». Розвивальні ігри для дітей віком від народження до трьох років: від народження до 3 місяців, від 4 місяців до 6 місяців, від 7 місяців до 9 місяців, від 10 місяців до 12 місяці, від 1 року до 2х років, від 2х років до 3х років. Критерії добору іграшок для дітей від народження до 3х років. Позичування дитини з руховими порушеннями та підбір обладнання. Харчування та догляд за дитиною від народження до 3х років з ООП (різними типологіями труднощів).

Методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

За джерелом інформації:

Словесні: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint –Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, блицопитування.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні: інсценування, ігрові та практичні вправи, моделювання проблемних ситуацій, інтелектуальні розминки (головоломки), робота в групах та міні-групах («team building»), case-study, мозайка.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс має особливості, які спрямовані на максимальне засвоєння вами знань з дисципліни: «Раннє втручання в системі спеціальної та інклюзивної освіти».

Безпека:

• у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу.

• намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

✚ Типи занять:

• лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як процес відбувається на практиці.

• практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати навички роботи з дітьми різного віку з порушеннями опорно-рухових функцій різного походження, зокрема побудови індивідуальних планів розвитку дитини з порушеннями опорно-рухових функцій

✚ Дистанційне навчання:

• використовуються платформи Moodle та Zoom.

✚ Zoom-заняття:

• для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методики, а також допомагає зробити процес навчання більш

особистісним. Якщо є вагомі причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

✚ Домашнє завдання:

- будьте готові до регулярного домашнього завдання. Воно буде не лише теоретичним, а й практичним.

✚ Дедлайни:

- важливо дотримуватися установлених дедлайнів, але якщо у вас є причини, пов'язані з надзвичайними обставинами (як-то ракетні удари, відсутність зв'язку тощо), дедлайни можуть бути переглянуті.

✚ Етика та дисципліна:

- підтримую дотримання академічної чесності та професійної етики.
- що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів — все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі.

- спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, доки навчальний процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

- буду рада бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Крім того, так я зможу вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. Я, зі свого боку, теж дотримуватимусь всіх означених політик. Якщо у вас є будь-які питання або пропозиції, будь ласка, не соромтеся звертатися. З нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення неймовірно цікавої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації), дидактичний матеріал.

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Основним завданням **поточного (формульованого) контролю** є оцінка рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи, повноти та якості засвоєння ними навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання індивідуального завдання відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Застосовуються такі *форми оцінювання* навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

- усний контроль: мозкова атака, ділова гра; розв'язування ситуативних задач;
- самоконтроль: само- та взаємооцінювання, рефлексія;
- тестовий контроль: письмове тестування (закриті, відкриті питання).

Критеріями оцінювання є: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок із практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання ситуативних задач, вміння планувати діяльність

відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

Шкала нарахування рейтингових балів

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
1.3	Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів
1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 1 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 2 бали

Формою підсумкового семестрового контролю є залік у обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Мінімальний прохідний бал допущення до екзамену – 25.

Максимальна кількість балів, що нараховується за залік – 50 балів.

Можливий наступний **варіант його складання:**

1) у письмовій формі: передбачено 50 тестових завдань закритого типу, кожне з яких оцінюється 1 бал.

Загальна кількість балів за вивчений курс для денної форми навчання обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (ЗК= 5*7 балів). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (15), та бали, набрані під час заліку (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$$m = 35 + 15 + 50 = 100$$

35 бал. – поточний контроль; 15 бал. – ІНДЗ;

50 бал. – залік;

Загальна кількість балів за вивчений курс для заочної форми навчання обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (20*2). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (10), та бали, набрані під час заліку (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$m = 40 + 10 + 50 = 100$

40 бал. – поточний контроль; 10 бал. – ІНДЗ;

50 бал. – залік.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумкового контролю
90-100	A
78-89	B
65-77	C
50-64	D
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація) Базова Базова

1. Кукуруза Г.В. Психологічна модель раннього втручання: допомога сім'ям, що виховують дітей раннього віку з порушеннями розвитку: монографія. Х.: Планета-принт, 2013. 244с.
2. Методичні рекомендації щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання <https://ei.kharkov.ua/storage/acts/March2021/JfRk6dmG3kai0zAupFcF.pdf>
3. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку: <https://cutt.ly/rJ3sfWk>
4. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.
5. Рекомендовані практики в Ранньому Втручанні: посібник для фахівців. Харків: Факт.2021. 356с. <https://www.eurlyaidd.eu/eciguidebook-ukrainianversion>
6. Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм, зміст: метод. рекомендації. Харків, 2017. 36 с.
7. Формування політики раннього втручання: тренінговий модуль / кол. авторів: Л.Ю.Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза. Київ, 2017. 62 с.
8. Handbook of Infant Mental Health / Charles H. Zeanah, Jr., The Guildorf Press, 2000. 622 p.

Допоміжна

1. Аймедов К.В., Кривоногова О.В. Взаимодействие с аутичным ребенком в семье: методические рекомендации. Одесса, 2014. 32 с.
2. ВОЗ МКБ-10. Классификация психических и поведенческих расстройств. СПб.: Адис, 1994. 304 с.
3. Ермакова В.П. Основы тифлопедагогтики. М.: Просвещение, 2000. 223с.
4. Зборовська Н. А. Дитина зі світу тиші. На допомогу батькам нечуючої дитини : науково- методичний посібник / Інститут спеціальної педагогіки АПН України, лабораторія жестової мови / за ред. С. В. Кульбиди. К.: Педагогічна думка, 2008. 183 с.
5. Королева І.В. Диагностика и коррекция нарушений слуховой функции у детей раннего возраста. Спб, КАРО, 2005. 288с.
6. Козьявкин В. И., Шестопалова Л. Ф., Подкорытов В. С. Детские церебральные параличи. Медико-психологические проблемы. Львів: НВФ «Укр. технології», 2014. 142 с.
7. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Дизартрія у систематичі мовленнєвих порушень (сучасний погляд). *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки:*

реалії та перспективи: Зб. Наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С.111-116.

8. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Сучасний стан логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем та їх батьків як запоруки успішної соціалізації. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 37. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: Зб. наукових праць.* К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2019. С.63-72.

9. Кукуруза А.В. Системная модель оказания помощи детям раннего возраста с нарушениями развития. Вестник Харьк. ун-та. Психология. 2002. № 550, ч. 2. С. 158.

10. Манько Н. В. Абілітаційна та корекційно-розвивальна робота з дітьми раннього віку із органічним пошкодженням ЦНС. *Збірник наукових праць. Херсонського державного університету. Педагогічні науки.* 2014. Вип. 65. С. 407 - 413.

11. Мартинюк В. Ю., Зінченко С. М. Мінімальна мозкова дисфункція: навчальний посібник. Київ: Інтермед, 2011. 167с.

12. Марценковський І.А. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектра аутизму: методичні рекомендації. СПД-ФО Парашин І.С. 2009. 46 с.

13. Поніманська Т. І. (2013). Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник. К. : Слово.

14. Синиця А.О. Проблема логопедичного супроводу дитини раннього віку з дитячим церебральним паралічем у сучасній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : Зб. наукових праць.* К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2016. С.80-86.

15. Синиця А.О. Актуальність логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем у сучасному соціумі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 14 / за ред.О.В.Гаврилова, В.М.Синьова.* Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2019. С. 290-302.

Інформаційний ресурс

<https://rvua.com.ua>

<https://www.unicef.org/ukraine/child-protection/early-intervention>

<https://nus.org.ua/view/shho-take-rannye-vtruchannya-i-navishho-vono-potribne/>

<https://rvua.com.ua/category/advice-videos/>